

ประเด็น สังคม ฉบับที่ B 32	24 มิ.ย. 68	วิทยาลัยการทัพบก
ประเด็น สังคม	วิกฤติชายแดน บททดสอบใหญ่ : สะเทือน แรงงาน สินค้า และระบบสุขภาพไทย	
ประเด็นสำคัญ	- เมื่อกัมพูชาพึ่งพิงไทยเป็นที่หลบภัย - ความเปราะบางของระบบสาธารณสุขไทย - จากที่พักพิงสู่ปลายทางถาวร - ผลกระทบต่อประเทศไทย	



ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่มีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้านในลักษณะพึ่งพาอาศัยสูง ทั้งด้านแรงงาน การค้า และบริการ ในกรณีของไทย-กัมพูชา ความสัมพันธ์นี้มีพลวัตที่แปรผันตามบริบททางการเมืองระหว่างประเทศ ทั้งสองประเทศต่างได้รับผลประโยชน์ร่วมกันจากการเปิดเสรีแรงงาน การค้าชายแดน และการ

ให้บริการทางสุขภาพ อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์เชิงพึ่งพาที่ขาดเสถียรภาพก็สามารถกลายเป็นปัจจัยเปราะบางที่กระทบต่อความมั่นคง ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ของทั้งสองประเทศได้

ในช่วงเดือนมิถุนายน 2568 ความตึงเครียดทางการทูตระหว่างไทยและกัมพูชาได้ทวีความรุนแรงขึ้น เมื่อไทยมีการปิดจุดผ่านแดนบางแห่งโดยไม่เปิดการเจรจาล่วงหน้า ส่งผลให้รัฐบาลกัมพูชาออกมาตรการตอบโต้ 6 ประการ ซึ่งรวมถึงการระงับนำเข้าสินค้าไทย หยุดส่งผู้ป่วยเข้ารับรักษาในไทย และเตรียมรับแรงงานกลับประเทศ มาตรการดังกล่าวถือเป็นการใช้เครื่องมือทางรัฐศาสตร์เพื่อกดดันทางเศรษฐกิจและสังคมของไทย

ความขัดแย้ง ระหว่างไทย-กัมพูชาที่เกิดขึ้นในขณะนี้ สร้างความกังวลให้กับภาคธุรกิจทั้งฝั่งไทยและกัมพูชาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการค้าการชายที่อาจจะชะลอส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้ง 2 ประเทศที่ไม่ได้รับความสะดวกสบายในการจับจ่ายใช้สอยเพื่อหาซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค

เมื่อกัมพูชาพึ่งพิงไทยเป็นที่หลบภัย จากสงครามสู่การแสวงหาเศรษฐกิจ

หากแรงงานกัมพูชากลับประเทศในวันเดียว ทั้งไทยและกัมพูชาจะรับมือได้หรือไม่ คำถามนี้เผยให้เห็นถึงความสัมพันธ์พึ่งพาอาศัยกันระหว่างสองประเทศ สำหรับกัมพูชาที่ส่งแรงงานมาพึ่งพิงไทยในการหาเลี้ยงชีพ เป็นช่องทางสำคัญในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศ



เนื่องจากเศรษฐกิจกัมพูชายังไม่สามารถรองรับแรงงานจำนวนมากได้ ขาดโอกาสงานและมีรายได้ต่ำ ทำให้ประชาชนหันมาพึ่งพิงไทยเป็นทางออกทางเศรษฐกิจ

การพึ่งพิงที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ของแรงงานกัมพูชา นั้น มีลักษณะการเข้ามาของแรงงานสองรูปแบบหลัก แต่ทั้งสองรูปแบบล้วนแสดงให้เห็นการพึ่งพิงไทยของกัมพูชา รูปแบบแรกคือ การเดินทางมาเองผ่านช่องทางไม่เป็นทางการ อาศัยเครือข่ายนายหน้าและแรงจูงใจด้านรายได้ที่สูงกว่าในประเทศตนเอง การเคลื่อนย้ายนี้เกิดจากปัจจัยผลักดันที่กัมพูชาไม่สามารถแก้ไขได้เอง โดยกัมพูชาเองก็ยังไม่สามารถสร้างงานและรายได้ให้กับประชาชนได้เพียงพอ ทำให้ต้องพึ่งพิงไทยเป็นตลาดแรงงาน ในขณะที่ไทยต้องการแรงงานไร้ฝีมือจำนวนมากในภาคอุตสาหกรรม ก่อสร้าง เกษตรกรรม และบริการ ความต้องการนี้ทำให้เกิดการดึงดูดแรงงานกัมพูชาเข้ามาในรูปแบบที่สอง คือระบบการนำเข้าแรงงานตามข้อตกลง MOU ระหว่างสองประเทศ แม้จะเป็นการดำเนินการอย่างเป็นทางการ แต่ก็ยังคงเป็นการพึ่งพิงของกัมพูชาที่ต้องส่งแรงงานไปทำงานในไทย เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนงานและรายได้ในประเทศตนเอง แรงงานกัมพูชาขึ้นทะเบียนในไทยราว 5 แสนคน แต่แรงงานนอกระบบอีกจำนวนมากกลายเป็นภาระแฝง ที่รัฐไทยต้องแบกรับหาคำรักษาพยาบาล สะท้อนปัญหาโครงสร้างที่ยังขาดความสมดุล

ความเปราะบางของระบบสาธารณสุขไทย

จากสถิติในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลไทยต้องแบกรับค่ารักษาพยาบาลสำหรับแรงงานข้ามชาติที่ไม่มีสิทธิหรือไม่มีความสามารถในการจ่ายรวมกว่า 13,000 ล้านบาท กลุ่มแรงงานเหล่านี้ครอบคลุมทั้งผู้ไร้รัฐ (กลุ่ม ท.99) ผู้ที่อยู่ในระบบประกันสังคม และผู้ที่ซื้อประกันสุขภาพจากกระทรวงสาธารณสุข การที่แรงงานจำนวนมากยังเข้าไม่ถึง



ระบบประกันสุขภาพ อันเนื่องมาจากปัญหาด้านเอกสาร ความเข้าใจในสิทธิ หรือความกลัวการถูกจับกุม ทำให้เกิดความเปราะบางในระบบสุขภาพของไทยโดยตรง

การที่กัมพูชาพึ่งพิงไทยเป็นที่หลบภัยทางการแพทย์ ทำให้เกิดภาระด้านสุขภาพ ไทยมีการจัดระบบการดูแลรักษาพยาบาลสำหรับแรงงานต่างด้าวและประชากรข้ามชาติอย่างเป็นทางการ โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก

กลุ่มแรกคือบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ หรือบุคคลไร้รัฐ (กลุ่ม ท.99) ซึ่งมีผู้ขึ้นทะเบียนมากกว่า 720,000 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวกัมพูชาที่มาพึ่งพิงการรักษาในไทย ได้รับสิทธิรักษาผ่านกองทุนประกันสุขภาพบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ โดยไม่ต้องชำระเงินเอง แรงงานกัมพูชาที่ลงทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายอยู่ภายใต้ระบบประกันสังคม โดยนายจ้างไทยต้องส่งเงินสมทบให้ ในขณะที่กลุ่มที่ไม่ได้อยู่ในระบบประกันสังคมต้องซื้อประกันสุขภาพจากกระทรวงสาธารณสุข ในอัตรา 3,400-3,500 บาท คั้มครอง 1 ปี 6 เดือน

กลุ่มที่ 2 แรงงานต่างด้าวที่อยู่ในระบบประกันสังคม กลุ่มนี้จะได้รับการดูแลรักษาผ่านระบบประกันสังคมเช่นเดียวกับแรงงานไทย

กลุ่มสุดท้าย คือ กลุ่มที่ซื้อประกันสุขภาพกับกระทรวงสาธารณสุข กลุ่มนี้จะได้รับการดูแลรักษาผ่านการซื้อประกันสุขภาพกับกระทรวงสาธารณสุข

จากการเป็นที่พึ่งพิงด้านสุขภาพของกัมพูชาสร้างภาระให้กับระบบสาธารณสุขไทย โรงพยาบาลรัฐต้องแบกรับภาระหนี้เสียจากค่ารักษาพยาบาลที่เรียกเก็บไม่ได้จากแรงงานกัมพูชาที่ไม่มีสิทธิหรือไม่สามารถจ่ายได้ แรงงานกัมพูชาจำนวนมากยังเข้าไม่ถึงสิทธิ เนื่องจากปัญหาด้านเอกสาร การรับรู้สิทธิ หรือความสามารถในการจ่ายค่าประกัน การเข้าถึงบริการสุขภาพยังมีข้อจำกัดจากปัจจัยด้านภาษา ความเข้าใจในระบบ และความกลัวการถูกจับกุมในกลุ่มที่ไม่มีเอกสาร

จากที่พักพิงสู่ปลายทางถาวร

ในอดีต ไทยเคยเป็นที่พักพิงของผู้พลพกัมพูชาในยุคสงครามและความขัดแย้ง แต่ในปัจจุบัน บทบาทนี้เปลี่ยนไป ไทยกลายเป็นปลายทางหลักของแรงงานกัมพูชาเพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์นี้เป็นทั้งโอกาสและความท้าทาย ไทยได้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ขณะที่กัมพูชาเองก็ยังไม่สามารถรองรับแรงงานของตนได้ หากต้องเดินทางกลับ

จากกรณีความไม่สงบระหว่างไทยและกัมพูชา จะกระทบต่อเศรษฐกิจไทยหรือไม่ นั่น ด้วยมูลค่าการค้าของกัมพูชาคิดเป็น 2-3% ของมูลค่าการค้าทั้งหมด และการปิดการค้าชายแดน ยังมีกำหนดเวลา และเป็นช่วงสั้นๆ ผลกระทบต่อ GDP ไทยจึงยังไม่มาก โดยสินค้าที่ไทยส่งออกไปมาก คือ น้ำมัน เครื่องประดับ น้ำตาล เครื่องดื่ม และยานยนต์ ในแง่ที่กัมพูชาลดการบริโภคสินค้าไทย-ละครไทย จะมีผลต่อเศรษฐกิจเพียงผลกระทบในเชิงจิตวิทยาการลงทุนเท่านั้น ในอนาคตปัญหาชายแดนจะถูกแก้ไขโดยการเจรจา มากกว่าที่จะกระตุ้นให้เกิดความขัดแย้งแบบยืดเยื้อ ขณะที่ความกังวลต่อผลกระทบหุ้นกลุ่มค้าปลีก ร้านอาหาร ธุรกิจโรงแรมและท่องเที่ยว ของไทยนั้น ก็ยังเป็นเพียงระยะสั้น แต่ถ้าหากปัญหาขยายวงกว้างและกินเวลานาน อาจกระทบการค้าชายแดน และการท่องเที่ยวได้

ผลกระทบต่อประเทศไทย

สถานการณ์ความตึงเครียดระหว่างไทยและกัมพูชา แม้จะดูเป็นปัญหาเชิงทวิภาคีที่จำกัดอยู่ในระดับชายแดนและแรงงานข้ามชาติ แต่ในเชิงโครงสร้างและยุทธศาสตร์กลับส่งผลหลายด้านต่อประเทศไทย ทั้งด้านการได้รับผลประโยชน์ เช่น การได้ทบทวนและจัดระเบียบแรงงานข้ามชาติใหม่ วิฤติในครั้งนี้เป็นโอกาสให้รัฐบาลไทยได้กลับมาทบทวนระบบการบริหารแรงงานข้ามชาติอย่างเป็นระบบมากขึ้น ทั้งการ



คัดกรองแรงงานที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย การกำหนดโควตาแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการจริงของภาคธุรกิจ และการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพของตลาดแรงงานในประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นการลดภาระด้านสาธารณสุขระยะสั้น จากมาตรการหยุดส่งผู้ป่วยจากกัมพูชามารักษาในไทย แม้จะกระทบต่อมนุษยธรรม แต่ก็ช่วยลดภาระของโรงพยาบาลรัฐในไทยในช่วงเวลานี้ได้ชั่วคราว โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนที่มี

ปริมาณผู้ป่วยข้ามชาติจำนวนมาก ซึ่งที่ผ่านมาโรงพยาบาลหลายแห่ง มีภาระหนี้เสียจากค่ารักษาพยาบาลที่ไม่สามารถเรียกเก็บได้ และยังเป็นภาระเสริมอำนาจต่อรองในการเจรจาทวีภาคี การแสดงท่าทีที่ชัดเจนจากไทยในช่วงเริ่มต้น

นอกจากนี้ ในด้านความเสียเปรียบและความเสี่ยงที่ไทยต้องเผชิญ ทำให้ได้รับผลกระทบต่อเศรษฐกิจชายแดนและผู้ประกอบการ SMEs เพราะการปิดด่านและมาตรการตอบโต้จากกัมพูชา เช่น การงดนำเข้าสินค้าไทย จะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการ SMEs ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉยงเหนือและภาคตะวันออกโดยตรง โดยเฉพาะสินค้าเกษตร ยานยนต์ เครื่องอุปโภคบริโภค และเครื่องดื่ม ที่พึ่งพาตลาดกัมพูชาเป็นหลัก ซึ่งอาจทำให้สูญเสียรายได้หลักในช่วงสั้นถึงกลาง ถึงแม้ว่าความไม่แน่นอนด้านแรงงานในภาคอุตสาหกรรมหลักที่แรงงานกัมพูชาถูกเรียกตัวกลับประเทศหรือไม่สามารถเดินทางเข้าไทยได้ อาจส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานทันทีในบางภาคส่วน เช่น การเก็บเกี่ยวพืชผล การก่อสร้าง และการผลิตในโรงงาน ส่งผลต่อการส่งมอบสินค้าและต้นทุนการดำเนินงาน ความเสียหายในเชิงภาพลักษณ์ และ Soft Power เช่น การรณรงค์ไม่ดูละครไทยหรือไม่ซื้อ



สินค้าไทย ซึ่งหากเกิดอย่างต่อเนื่องอาจกระทบต่อ Soft Power ของไทยที่เคยเข้มแข็งในกัมพูชา เช่น ด้านวัฒนธรรม ความบันเทิง และการศึกษา และหากความขัดแย้งลุกลามไปยังระดับภูมิภาค เช่น ดึงอาเซียนเข้ามาเกี่ยวข้อง หรือเชื่อมโยงกับชาติพันธมิตรอื่น เช่น จีนหรือเวียดนาม อาจทำให้ไทยตกอยู่ในจุดล่อแหลมในการทูตระหว่างประเทศ ซึ่งจะกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของ

ภูมิภาค

ความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาสะท้อนความเชื่อมโยงที่แน่นแฟ้นในมิติเศรษฐกิจ สังคม และแรงงาน การตอบโต้ที่เกิดขึ้นแม้ในเชิงสัญลักษณ์ ก็สามารถส่งผลกระทบในระดับโครงสร้าง ความท้าทายของไทยจึงอยู่ที่การสร้างสมดุลระหว่างความมั่นคงของรัฐ กับความยืดหยุ่นในการบริหารความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ความเปราะบางเล็กน้อยลุกลามเป็นวิกฤติระดับภูมิภาค

อ้างอิง

1. <https://www.thaipbs.or.th/news/content/353207>
2. https://www.tnnthailand.com/tnnexclusive/202418/#google_vignette
3. <https://www.thansettakij.com/finance/stockmarket/629976>